

■ זיהום סביבתי

להשיב חיים לנחלי הארץ

אלו נתונים חושף הדו"ח של עמותת "צלול" על המים שפולטות בריכות הדגים לנחלי הארץ? וכמה תעלה הרפורמה שמטרתה לעצור את הנזק? כיצד היא תשפיע על מחיר ק"ג דגים

שרון עזריה

חי ישלם?

מטרת יום העיון, היא להסדיר בעיה זו על מנת שניתן יהיה להשיב חיים לנחלי הארץ.

צריכים שינוי

העמדה לפיה ענף בריכות הדגים בארץ חייב לעבור שינוי ולהפוך לידידותי לנחלים, משותפת לכל הגורמים: משרד החקלאות, המשרד להגנת הסביבה והארץ גונים הסביבתיים. למרות זאת הרפורמה מתעכבת מזה זמן רב וזאת בשל העלות הכלכלית הגבוהה הכרוכה בה.

מהדו"ח הכלכלי עולה, כי על הרפורמה שתביא להפיכת משקי הדגים לאקולוגיים יותר, לכלול שינוי משמעותי: בממשקי גידול, שינוי בהליך הזנת הדגים, הקמת מערכות סינון למי הפלט, הקמת מערכות שיקוע, טיפול בבוצה, טיפול בזרחן וחיתוי, בהתאם לאפיונים הייחודיים של כל משק ומשק.

עוד עולה מהדו"ח כי רפורמה זו, שעלותה מיליונים תייקר את עלות גידול דגי המאכל בארץ בשקל וחצי לק"ג דגים. עוד מסתבר, כי נוכח התחרות הקשה מול היבוא, תוספת זו עלולה לבטל לחלוטין את רווחיות הענף, ואף להטיל בספק את המשך קיומו בארץ.

במסגרת יום העיון "נחלים ובריכות דגים" שקיימו ביום חמישי שעבר, המשרד להגנת הסביבה, משרד החקלאות, ארגון מגדלי הדגים, מוסד "שמואל נאמן" בטכניון ועמותת "צלול", נחשף דוח בנוגע למים שפולטות בריכות הדגים לנחלי הארץ.

את הדו"ח "מי פלט בריכות הדגים-סקירה ובחינה כלכלית ראשונית", הכין הכלכלן אסף עופר עבור עמותת "צלול".

הדו"ח קובע כי עלות הרפורמה, שמטרתה לעצור את הנזק שגורמות 45 בריכות דגים לנחלי הארץ, נאמדת בכ- 120 מיליון שקל לענף, וכ- 3.5 מיליון שקל למדגה. הרפורמה, קובע הדו"ח, תביא במקביל לצמצום צריכת המים של בריכות הדגים ותגביר את יעילותן.

אחת הסיבות לזיהום נחלי הארץ היא פלט בריכות הדגים, המזרם לנחלים ופוגע במערכות החי והצומח שבהם. חשוב להדגיש כי כעת לאחר שהושלם מה סוגיית מט"ש (מתקן טיהור שפכים) עירון ובקה אל גרביה, לבריכות הדגים באזור נחל חדרה, יש השפעה משמעותית וגדולה על איכות מי הנחל.

מהדו"ח עולה כי רפורמה זו, שעלותה מיליונים תייקר את עלות גידול דגי המאכל בארץ בשקל וחצי לק"ג דגים

לדעת עורכי הדו"ח, באם הממשלה חפצה בהמשך קיום הענף, עליה לשאת בחלק ניכר בעלויות הרפורמה, כפי שעשתה במסגרת הרפורמה בענף הרפת ובמסגרת הרפורמה בענף הלול.

זאת עוד, שהעלות השוטפת של הטיפול במי הבריכות, צפויה להיות כ- 0.1 שקל למ"ק. יחד עם זאת, שהרפורמה תביא איתה גם אמצעים חדשים שיאפשרו התייעלות בתפעול המדגה, שבמרכזם חסכון בצריכת המים. לדעת עורכי הדו"ח, חסכון של 17% בצריכת המים יאזן את העלות השוטפת. חסכון נוסף בשימוש במים יאפשר אף את העלאת הרווחיות של המדגים.

בריכות דגים פועלות בעיקר בקיבוצים, לאורך נחל הירדן, נחל חרוד, נחל הנעמן, נחל חדרה וברדום הארץ. מקורות המים העיקריים של הבריכות הם מים מליחים ברמות מליחות שונות, נביעות, קידוחים ומי שיטפונות. בתום תהליך הייצור, חלק ממי הפלט המתאפיין במליחות גבוהה, מוזרם לנחלים. מים בעלי רמת מליחות התחלתית נמוכה, באופן יחסי, משמשים בסוף השימוש להשקיה. מי הפלט נושאים עימם שאריות של חומרי הזנה, הפרשות דגים, תרופות, כימיקלים, חומרים אנאורגאניים, חנקן, זרחן וכמות נוספת של מוצקים מרחפים. אלה עלולים לפגוע במערכות הצומח ובמערכות החי בנחלים ולג-

נתוני רקע:

ע"פ נתוני הדו"ח, ברחבי הארץ פועלים 45 משקי מדגה בשטח כולל של כ- 29 אלף דונם, ובנפח מים כולל של כ- 90 מיליון מ"ק. משקים אלה, ברובם בבעלות קיבוצים, מייצרים כ- 18 אלף טון דגים בשנה, כ- 35% מצריכת הדגים בארץ (65% מהצריכה היא של דגים קפואים ומיובאים). 74% מהייצור המקומי הוא של אמנרנים וקרפיונים, כאשר בשנים האחרונות גדל מגוון דגי איכות מייצור מקומי, כתחליף יבוא. הענף מפרנס כ- 350 עובדי מדגה, כמעט ללא עובדים זרים ועוד כ- 1500 עובדי בתי אריזה ושירותים נוספים, ביניהם נהגים, משגיחי כשרות ועוד.

רום להם לנזקים. באזורים שונים בארץ נמצאים הנחלים בתהליכי הסדרת הביוב, כאשר נושא מי הפלט ממערכות המדגה מהווה אבן נגף נוספת בהסדרת נחלים אלה. במקביל, מציין הדו"ח את תרומתן של בריכות הדגים לנוף הארץ ואת העובדה שבחלקן מתפתחים היום מוקדי תיירות.